Perustuslakivaliokunnalle

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt minulta lisälausuntoa hallituksen esityksestä laiksi vesihuoltolain muuttamisesta (HE 40/2025 vp). Esitän lausuntonani kunnioittaen seuraavaa.

Yksityiset vesihuoltolaitokset, joille on määritelty toiminta-alue, toteuttavat laissa säädettyä järjestämisvelvollisuutta. Kyse ei siis ole kunnan järjestämisvelvollisuutensa täyttämiseksi ostamista ostopalveluista. Olen 3.9.2025 valiokunnalle antamassani lausunnossa katsonut, että perustuslakivaliokunnan sote-uudistuksen yhteydessä ottamaa kantaa vastaavasti tällaisten yksityisten vesihuoltolaitosten on katsottava hoitavan perustuslain 124 §:ssä tarkoitettua julkista hallintotehtävää.

Kyseenalaistin lausunnossani lakiehdotukseni perusteluissa omaksutun kannan, jonka mukaan nyt kysymyksessä olevien vesihuoltolaitosten ja niiden asiakkaiden välinen suhde olisi yksityisoikeudellinen sopimussuhde. Yksityisoikeudellista sopimussuhdetta luonnehtivat (muodollisen) sopimusvapauden ja tasa-arvon tunnusmerkit. Asiakkailla ei ole sopimusvapautta – toisin sanoen vapautta valita, tekevätkö he sopimuksen, ja jos tekevät, kenen kanssa. Lakiehdotuksen 10 §:n mukaan toiminta-alueella oleva kiinteistö on liitettävä laitoksen talousvesi- ja jätevesiviemäriverkkoon. Olen myös todennut, että asiakkaat eivät ole oikeussuhteen toisen osapuolen eli vesihuoltolaitoksen kanssa tasa-arvoisessa asemassa eikä heillä ole mahdollisuutta esimerkiksi neuvotella vesihuoltolaitoksen kanssa keskeisestä sopimusehdosta eli maksuista. Kun yksityisoikeudellisen sopimussuhteen keskeiset tunnusmerkit eivät täyty, pidän vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan välistä suhdetta julkisoikeudellisena.

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaan julkisoikeudellista oikeussuhdetta koskevat riidat käsitellään hallintoriita-asioina hallinto-oikeudessa. Lakiehdotuksen 34 § osoittaa kuitenkin oikeuspaikaksi käräjäoikeuden.

Säätämisjärjestysperusteluissa perusteluna viitata oikeussuhteen väitettyyn luonteeseen yksityisoikeudellisena sopimussuhteena. Jos tämä luonnehdinta hylätään, kuten nähdäkseni on syytä tehdä, riitojen käsittelyjärjestys on otettava uuteen tarkasteluun.

Lakiehdotuksen 18-19 §:ssä on säädetty asiakkailta perittävistä maksuista ja niiden perusteista. Sekä kunnallisten että yksityisten vesienhuoltolaitosten maksuja on pidettävä julkisina maksuina. Perustuslakivaliokunta ei tietääkseni ole luonut doktriinia siitä, miten kunnallisiin maksuihin verrattavista, perustuslain 124 §:n tarkoittamista julkisista hallintotehtävistä perittävistä maksuista tulisi säätää/päättää. Myös kunnallisten maksujen kohdalla on epäselvää, mistä seikoista lainsäätäjän tulee tai se voi säätää ja mitkä seikat voidaan jättää tai on jätettävä kuntien itsehallinnolliseen päätösvaltaan. Minulla ei ole tässä yhteydessä mahdollisuutta tehdä ehdotusta tällaiseksi doktriiniksi. Totean vain, että pidän lakiehdotuksessa olevia säännöksiä riittävinä.

Sysmässä 1. lokakuuta 2025

Kaarlo Tuori